

360

OBWIESZCZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 16 sierpnia 1950 r.

o ogłoszeniu jednolitego tekstu prawa o ustroju sądów powszechnych.

Na podstawie art. 4 ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 347) oglašam w załączeniu do obwieszczenia niniejszego jednolity tekst prawa o ustroju sądów powszechnych z dnia 6 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr 102, poz. 863 i Nr 93, poz. 804, z 1937 r. Nr 30, poz. 220, z 1938 r. Nr 24, poz. 213 i Nr 89, poz. 609, z 1944 r. Nr 2, poz. 7, Nr 9, poz. 47, Nr 11, poz. 56 i poz. 58, Nr 15, poz. 84, z 1945 r. Nr 9, poz. 46 i Nr 11, poz. 54, z 1947 r. Nr 65, poz. 386, z 1949 r. Nr 32, poz. 237 i z 1950 r. Nr 38, poz. 346 i poz. 347) z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu i z zastosowaniem nowej ciągłej numeracji działów, rozdziałów, artykułów, paragrafów i punktów.

Podany w załączniku do obwieszczenia niniejszego jednolity tekst prawa o ustroju sądów powszechnych nie obejmuje przepisów art. 2 i art. 3 ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 347), które stanowią:

„Art. 2. Minister Sprawiedliwości wyda w ciągu trzech miesięcy rozporządzenia, którymi dostosuje do-

tychczasowe sądy i stanowiska w sądownictwie do nowych przepisów ustrojowych ustalonych w art. 1, przekształci odpowiednio sądy istniejące, a sądy zbędne zniesie.

Art. 3. Rozporządzenia, wydane na podstawie prawa o ustroju sądów powszechnych w jego dotychczasowym brzmieniu, zachowują moc do czasu zastąpienia ich nowymi rozporządzeniami, opartymi na przepisach tegoż prawa w brzmieniu ustalonym niniejszą ustawą, jeżeli nie są z nią sprzeczne“.

Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity obowiązuje od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 347) i nie obejmuje art. 299 prawa o ustroju sądów powszechnych w pierwotnym brzmieniu, który stanowi:

„Art. 299. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1929 r.“

Minister Sprawiedliwości: w z. T. Rek

Załącznik do obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 sierpnia 1950 r. (poz. 360).

PRAWO O USTRÓJU SĄDÓW POWSZECHNYCH

DZIAŁ I

Sądy.

R o d z i a ł I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. § 1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej w sprawach cywilnych i karnych sprawują sądy powszechne: sądy powiatowe, sądy wojewódzkie i Sąd Najwyższy.

§ 2. Sądy wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Sądy powszechne nie sprawują wymiaru sprawiedliwości w sprawach przekazanych ustawami szczególnymi innym sądom lub władzom.

Art. 2. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej ma za zadanie ochronę:

- ustroju demokracji ludowej i jej rozwoju w kierunku socjalizmu;
- mienia społecznego oraz praw i interesów instytucji państwowych, spółdzielni, przedsiębiorstw państwowych i spółdzielczych oraz organizacji społecznych;
- zagwarantowanych przez ludowy porządek prawny osobistych i majątkowych praw i interesów obywateli.

Art. 3. Sądy Rzeczypospolitej Polskiej powinny całą swoją działalnością wychowywać obywateli w duchu wierności Polsce Ludowej, przestrzegania zasad praworządności ludowej, dyscypliny pracy i troski o mienie społeczne.

Art. 4. § 1. Sąd Najwyższy ma siedzibę w Warszawie.

§ 2. Dla każdego województwa oraz dla miasta Warszawy i dla miasta Łodzi tworzy się sąd wojewódzki. Granice właściwości miejscowej sądów wojewódzkich odpowiadają granicom właściwości miejscowej wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi).

§ 3. Dla każdego powiatu i miasta, stanowiącego powiat miejski, tworzy się sąd powiatowy; może jednak być utworzony jeden sąd powiatowy dla powiatu i miasta, stanowiącego powiat. W miastach, podzielonych administracyjnie na dzielnice, można tworzyć sądy powiatowe dla każdej dzielnicy. Granice właściwości miejscowej sądów powiatowych odpowiadają granicom właściwości miejscowej powiatowych, miejskich bądź dzielnicowych rad narodowych.

Art. 5. § 1. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia tworzy i znosi sądy wojewódzkie i sądy powiatowe oraz ustala ich obszar właściwości i siedziby odpowiednio do przepisów art. 4 §§ 2 i 3.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia tworzyć poza siedzibą sądu powiatowego dla jednej lub kilku gmin (miast) stałe wydziały za-

miejscowe sądu powiatowego. Członków wydziału zamiejscowego wyznacza Minister Sprawiedliwości.

§ 3. Zniesienie wydziału zamiejscowego następuje w drodze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości. Członkowie zniesionego wydziału zamiejscowego przechodzą do siedziby sądu powiatowego.

Art. 6. § 1. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia tworzy w sądach powiatowych osobne wydziały dla nieletnich (sądy dla nieletnich). Inne wydziały mogą być tworzone w drodze zarządzeń.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia przekazać jednemu sądowi powiatowemu rozpoznawanie spraw karnych, dotyczących nieletnich w zakresie właściwości kilku sądów powiatowych położonych na obszarze tego samego sądu wojewódzkiego.

Art. 7. § 1. Sąd w pierwszej instancji rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego oraz dwóch ławników, jeżeli ustawa inaczej nie stanowi. W drugiej instancji oraz w innych przypadkach sąd rozpoznaje sprawy przy udziale trzech sędziów, jeżeli ustawa inaczej nie stanowi.

§ 2. Ławników sądów wojewódzkich wybierają i odwołują właściwe wojewódzkie rady narodowe (rady narodowe m. st. Warszawy i m. Łodzi), ławników sądów powiatowych — właściwe powiatowe (miejskie, dzielnicowe) rady narodowe.

§ 3. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia tryb wyboru i odwoływania ławników oraz wyznaczania ich do udziału w posiedzeniach sądowych.

§ 4. Ławnicy, będący pracownikami, zachowują przez czas pełnienia obowiązków ławniczych prawo do wynagrodzenia lub uposażenia od pracodawcy. Inni ławnicy otrzymują na żądanie odszkodowanie za utracony zarobek. Ławnicy, zamieszkali poza miejscem urzędowania sądu, otrzymują ponadto diety i zwrot wydatków niezbędnych, związanych ze stawiennictwem i sprawowaniem obowiązków ławniczych.

§ 5. Minister Sprawiedliwości określi w drodze rozporządzenia wysokość i zasady ustalania i wypłacania odszkodowania za utracony zarobek, diet i zwrotu wydatków związanych ze stawiennictwem i sprawowaniem obowiązków ławniczych.

§ 6. Ławnikiem może być wybrany każdy obywatel, który ukończył 21 lat życia i korzysta w pełni z praw obywatelskich i cywilnych.

Art. 8. Sąd może spełniać czynności poza swoją siedzibą, a w razie konieczności — i poza swoim okręgiem, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości lub jeżeli przez to oszczędzi się znacznie na kosztach.

Art. 9. Minister Sprawiedliwości może zarządzić odbywanie poza siedzibą sądu stałych rokowań sądów wojewódzkich i powiatowych.

Art. 10. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia oznaczy urzędy, mające prowadzić rejestry skazanych, oraz sposób prowadzenia tych rejestrów.

Art. 11. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia powierzyć prowadzenie ksiąg wieczystych, rejestrów handlowych i innych, przekazane ustawami sądom powiatowym, jednemu z nich dla Lilku tych sądów.

Art. 12. Językiem sądowym jest język polski. Osoby, nie władające tym językiem, mają prawo zaznajomienia się z materiałami sprawy przy pomocy tłumacza, jak również prawo występowania przed sądem w języku ojczystym.

Art. 13. Sąd wojewódzki składa okresowe sprawozdania ze swej pracy właściwej wojewódzkiej radzie narodowej, sąd powiatowy — właściwej powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) radzie narodowej.

R o z d z i a ł II.

Sądy powiatowe.

Art. 14. Sąd powiatowy rozpoznaje sprawy karne i cywilne, należące na podstawie przepisów postępowania sądowego do jego właściwości, oraz inne sprawy, przekazane mu przez ustawy szczególne.

Art. 15. Sąd powiatowy składa się z prezesa, wiceprezesa oraz sędziów.

Art. 16 § 1. Sądy powiatowe są obowiązane spełniać poszczególne czynności sądowe na żądanie innych sądów, zarówno powszechnych jak i szczególnych, oraz w przypadkach przez ustawy przewidzianych na żądanie innych władz.

§ 2. Sądy powiatowe są obowiązane udzielać pomocy sądowej również na żądanie sądów zagranicznych, jeżeli wzajemność jest zapewniona; żądanie pomocy sądowej, skierowane przez Ministra Sprawiedliwości, jest wiążące dla sądu wezwanego.

§ 3. O spełnieniu czynności należy zwracać się do sądu powiatowego, w którego okręgu czynność ma być spełniona.

R o z d z i a ł III.

Sądy wojewódzkie.

Art. 17. § 1. Sąd wojewódzki rozpoznaje w pierwszej instancji sprawy karne i cywilne, należące do jego właściwości na mocy przepisów postępowania sądowego.

§ 2. Sąd wojewódzki rozpoznaje ponadto środki odwoławcze od orzeczeń sądów powiatowych oraz inne sprawy przekazane mu przez ustawy szczególne.

Art. 18. Sąd wojewódzki składa się z prezesa, wiceprezesów oraz sędziów.

Art. 19. Sąd wojewódzki dzieli się na wydziały.

R o z d z i a ł IV.

Sąd Najwyższy.

Art. 20. Sąd Najwyższy składa się z Pierwszego Prezesa, prezesów i sędziów.

Art. 21. Sąd Najwyższy dzieli się na izby: cywilną i karną.

Art. 22. Sąd Najwyższy jest najwyższym organem sądowym i sprawuje swe funkcje przez:

- a) rozpoznawanie środków odwoławczych od orzeczeń sądów wojewódzkich, wydanych w pierwszej instancji;
- b) rozpoznawanie nadzwyczajnych środków odwoławczych od prawomocnych orzeczeń sądowych;
- c) rozpoznawanie spraw, należących do jego właściwości na mocy przepisów postępowania sądowego lub na mocy ustaw szczególnych;
- d) ustalanie wytycznych wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej.

Art. 23. Regulamin Sądu Najwyższego oznaczy, do której izby należeć będą, prócz spraw cywilnych lub karnych, inne jeszcze sprawy, przekazane przez ustawy Sądowi Najwyższemu.

Art. 24. § 1. Sąd Najwyższy na zgromadzeniu ogólnym lub w składzie całej izby, na wniosek Ministra Sprawiedliwości, Generalnego Prokuratora Rzeczypospolitej lub Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, ustala wytyczne wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej w sprawach karnych i cywilnych. Uchwały, zawierające wytyczne, ogłasza Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Wytyczne ustalone przez Sąd Najwyższy mają na celu zapewnienie jednolitości orzecznictwa wszystkich sądów Rzeczypospolitej Polskiej oraz jego zgodności z zasadami praworządności ludowej.

§ 3. Naruszenie wytycznych Sądu Najwyższego może być podstawą środka odwoławczego.

Art. 25. § 1. Skład sądzący może przedstawić zasadę prawną budzącą wątpliwość do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów, po czym uchwaloną zasadę można wpisać do księgi zasad prawnych.

§ 2. Jeżeli w innej sprawie jakkolwiek skład sądzący zamierza odstąpić od zasady prawnej, wpisanej do księgi, wówczas przedstawia daną zasadę do rozstrzygnięcia całej izby, po czym uchwaloną zasadę wpisuje się do księgi zasad prawnych. Do powzięcia uchwały izby wymagana jest obecność przynajmniej połowy jej członków, a w każdym razie nie mniej niż dziesięciu sędziów.

§ 3. Jeżeli skład sądzący w jednej izbie zamierza odstąpić od zasady prawnej, wpisanej do księgi innej izby, rozstrzygnięcie następuje na zgromadzeniu ogólnym. Uchwały zgromadzenia ogólnego wpisuje się do ksiąg obu izb.

§ 4. Odstąpienie od zasady prawnej, ustalonej przez izbę lub zgromadzenie ogólne, nastąpić może tylko w drodze ponownego rozstrzygnięcia izby względnie zgromadzenia ogólnego.

Art. 26. § 1. Sąd Najwyższy w składzie całej izby, na wniosek Ministra Sprawiedliwości, Pierwszego Prezesa lub prezesa danej izby, wyjaśnia przepisy prawne, które budzą wątpliwość lub których stosowanie wywołało rozbieżność w orzecznictwie; izba może przedstawić zagadnienie prawne pod rozpoznanie zgromadzenia ogólnego.

§ 2. Uchwały izby lub zgromadzenia ogólnego wpisuje się do ksiąg zasad prawnych.

Art. 27. Sąd Najwyższy wydaje zbiór swoich orzeczeń, zawierających rozstrzygnięcie zasadniczych zagadnień prawnych.

Art. 28. § 1. Materiał prawny do orzecznictwa Sądu Najwyższego zbiera Biuro Orzecznictwa, złożone z osób posiadających kwalifikacje na stanowiska sędziowskie.

§ 2. Ustrój Biura określi regulamin Sądu Najwyższego, który może członkom Biura powierzyć ponadto inne czynności pomocnicze.

R o z d z i a ł V.

Zgromadzenie ogólne.

Art. 29. Zgromadzenie ogólne składa się ze wszystkich sędziów danego sądu. Sędziowie są obowiązani brać udział w zgromadzeniu ogólnym, z wyjątkiem sędziów pełniących czynności poza siedzibą sądu. Przewodniczy prezes sądu.

Art. 30. Posiedzenia zgromadzenia ogólnego winny być tak zwoływane, aby umożliwić obecność sędziom, obowiązany do udziału w posiedzeniach. Do powzięcia uchwał zgromadzenia ogólnego wymagana jest obecność przynajmniej połowy jego członków.

R o z d z i a ł VI.

Podział czynności.

Art. 31. Prezes sądu najpóźniej w listopadzie każdego roku ustala podział czynności na rok kalendarzowy następny lub na okres dłuższy, jeżeli ustawy szczególne to stanowią, a w razie potrzeby — także w ciągu roku. Prezes sądu oznacza zakres czynności własny i wiceprezesów.

Art. 32. § 1. Sędziego może zastąpić bądź sędzia tego samego sądu, bądź równorzędnego, bądź wyższego, bądź bezpośrednio niższego.

§ 2. W składzie sądzącym może brać udział tylko jeden sędzia innego sądu. Sędzia sądu niższego nie może być przewodniczącym.

§ 3. W wypadkach nagłych kierownik sądu powoła zastępcę spoza liczby sędziów, wyznaczonych do zastępstwa według podziału czynności.

Art. 33. § 1. Do rozpraw, które przypuszczalnie czas dłuższy trwać będą, prezes sądu może powołać sędziego dodatkowego.

§ 2. W naradzie i głosowaniu sędzia ten bierze udział tylko w razie, gdy jeden z członków ustąpi ze składu sądzącego.

Art. 34. Spełnienie czynności przez innego sędziego niż ten, który był do niej powołany według podziału czynności, nie wpływa na jej ważność.

R o z d z i a ł VII.

Utrzymanie powagi sądu.

Art. 35. § 1. Przewodniczący sądu może upomnieć osobę, która narusza powagę, spokój lub porządek czynności sądowych, a po bezskutecznym upomnieniu może ją wydalić.

§ 2. Uczestników sprawy sąd może wydalić tylko wtedy, gdy, mimo uprzedzenia o skutkach prawnych ich nieobecności, nadal zachowują się niewłaściwie.

Art. 36. § 1. W razie cięższego naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ułóżenia sądowi, innej władzy lub osobom biorącym udział w sprawie, sąd może skazać winnego na grzywnę do piętnastu tysięcy złotych lub na karę pozbawienia wolności do trzech dni; osobie uwięzionej można

wymierzyć kary, przewidziane w przepisach więziennych.

§ 2. Skazanie jest natychmiast wykonalne i nie uchyla odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej.

§ 3. Jeżeli czynu, określonego w § 1, dopuścił się żołnierz w czynnej służbie wojskowej, sąd zwraca się do przełożonej władzy wojskowej, która stosuje środki, przewidziane w przepisach wojskowych.

§ 4. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio do funkcjonariuszów służby bezpieczeństwa publicznego.

Art. 37. § 1. Grzywny wpływają na rzecz Skarbu Państwa.

§ 2. W razie niemożności ściągnięcia grzywny, zamienia się ją na karę pozbawienia wolności do trzech dni.

Art. 38. Zarządzenia porządkowe przewodniczącego oraz kary porządkowe wymierzone przez sąd nie mają zastosowania do sędziów i ławników, należących do składu sądzącego, i do prokuratora, a kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem kary przewidzianej w art. 37 § 2 — do adwokata jako rzecznika strony w danej sprawie.

Art. 39. Sąd może wydalić z sali publiczność z powodu niewłaściwego jej zachowania się.

Art. 40. Sędziemu, dokonywającemu czynności sądowej jednoosobowo, służą prawa przewodniczącego i sądu, przewidziane w art. 35—39.

R o z d z i a ł VIII.

Administracja sądowa i nadzór.

Art. 41. Kierownikami sądów są: w Sądzie Najwyższym — Pierwszy Prezes, w sądach wojewódzkich i powiatowych — prezesi tych sądów.

Art. 42. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego oraz prezesi sądów wojewódzkich i powiatowych sprawują kierownictwo sądu, pełnią czynności administracji sądowej oraz czynności, przewidziane w przepisach postępowania sądowego i w regulaminach urzędowania. Mogą powoływać do współdziałania w czynnościach administracyjnych, nie wyłączając nadzorczych, swoich zastępców, w poszczególnych wypadkach — sędziów.

Art. 43. § 1. Zastępcą kierownika sądu jest najstarszy służbą prezes, wiceprezes lub sędzia.

§ 2. W razie przerwy w urzędowaniu kierownika sądu, zastępcę wyznaczyć może:

- Minister Sprawiedliwości — w stosunku do wszystkich sądów, spośród sędziów tego samego albo innego równorzędnego lub wyższego sądu;
- kierownicy sądów — w stosunku do sądów, nad którymi pełnią nadzór, spośród sędziów danego sądu albo sądów równorzędnych lub wyższych swego okręgu.

Art. 44. O starszeństwie służbowym prezesów, wiceprezesów lub sędziów, zajmujących stanowiska równorzędne w tym samym sądzie, rozstrzygają następujące dane w wymienionej poniżej kolejności:

- czas spędzony na danym stanowisku;
- czas spędzony w tej samej lub wyższej grupie uposażenia;
- ogólny czas służby na stanowiskach sędziowskich, prokuratorских lub referendarskich w Mi-

nisterstwie Sprawiedliwości i w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;

d) wreszcie wiek.

Art. 45. § 1. Na czele każdej izby Sądu Najwyższego stoi prezes Sądu Najwyższego.

§ 2. Na czele wydziału w sądzie wojewódzkim lub powiatowym stoi prezes, wiceprezes lub sędzia.

Art. 46. Nadzór nad sądami i sędziami pełnią:

a) kierownik — nad sądem powierzonym jego kierownictwu;

b) prezes sądu wojewódzkiego — nad sądami powiatowymi swego okręgu.

Art. 47. § 1. Naczelny nadzór nad wszystkimi sądami i sędziami sprawuje Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Minister Sprawiedliwości wykonywa nadzór osobiście, przez powołane w tym celu organy nadzoru lub przez wyznaczone osoby.

Art. 48. § 1. Osoby powołane do nadzoru (art. 42, 46, 47) mają prawo żądać wyjaśnień, wglądać w czynności i usuwać oczywiste usterki oraz z powodu dostrzeżonych przewinień kierować sprawy do sądu dyscyplinarnego, nadto Minister Sprawiedliwości oraz prezesi, co do sądów podległych ich nadzorowi, mają prawo uchylać zarządzenia administracyjne niezgodne z prawem oraz zarządzenia niezgodne z regulaminami lub innymi przepisami porządkowymi.

§ 2. Osoby powołane do nadzoru mogą być obecne na rozprawie, toczącej się przy drzwiach zamkniętych.

§ 3. Kierownicy sądów, w granicach służącego im nadzoru, tudzież Minister Sprawiedliwości mogą, w razie dostrzeżenia uchybienia, zwrócić na nie uwagę oraz żądać usunięcia skutków uchybienia.

§ 4. Nadzór nie może wkraczać w dziedzinę, w której w myśl ustawy konstytucyjnej sędziowie są niezawisli.

Art. 49. Do pracowników sądowych, nie będących sędziami, stosuje się przepisy o państwowej służbie cywilnej, dotyczące nadzoru służbowego.

Art. 50. § 1. Minister Sprawiedliwości kontroluje działalność służbową władz powołanych do nadzoru, deleguje osoby wymienione w art. 47 do okresowych wizytacji sądów oraz czuwa nad wykonaniem wydanych w drodze nadzoru zarządzeń.

§ 2. Minister Sprawiedliwości wydaje przepisy o wykonywaniu nadzoru nad sądami powiatowymi przez prezesów sądów wojewódzkich.

Art. 51. Każdy sąd wyższy o spostrzeżonych przez siebie usterkach w urzędowaniu sądu niższego zawiadamia osobę powołaną do nadzoru.

Art. 52. § 1. Sąd wyższej instancji, w razie dostrzeżenia przy rozstrzyganiu środków odwoławczych oczywistej obrazy przepisów ustawowych w postępowaniu sądu niższej instancji, władny jest — niezależnie od uprawnień służących mu z mocy ustaw postępowania sądowego — stwierdzić uchybienie i wytknąć je właściwemu sądowi. Na żądanie, sąd niższy obowiązany jest udzielić wyjaśnień. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie ma wpływu na daną sprawę.

§ 2. O wytknięciu uchybienia sąd wyższy zawiadamia kierownika właściwego sądu, a w wypadkach ważniejszych — ponadto Ministra Sprawiedliwości.

Art. 53. § 1. Minister Sprawiedliwości wyda regulaminy, w których określi tryb wewnętrznego urzędowania

sądów powiatowych, sądów wojewódzkich i Sądu Najwyższego.

§ 2. Minister Sprawiedliwości oznaczy w drodze rozporządzenia, po upływie jakiego czasu i pod jakimi warunkami akta spraw sądowych będą w całości lub w części niszczone lub przekazywane archiwom naukowym.

DZIAŁ II.

Sędziowie.

R o z d z i a ł I.

Niezawisłość sędziowska.

Art. 54. Sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawisli i podlegają tylko ustawom.

Art. 55. Niezawisłość sędziego nie wyłącza obowiązku spełniania zleceń w zakresie administracji sądowej, wydanych w granicach uprawnień władzy, dającej zlecenie. Sędzia ma prawo żądać, ażeby mu zlecenie doręczono na piśmie.

Art. 56. § 1. Sędzia nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej, sądowej lub administracyjnej, bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego ani zatrzymany bez nakazu sądu, chyba że został schwytany na gorącym uczynku. Aż do wydania uchwały, zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, wolno przedsięwziąć tylko czynności niecierpiące zwłoki.

§ 2. Do czasu rozstrzygnięcia wniosku o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności — właściwy sąd dyscyplinarny władny jest zażądać niezwłocznego zwolnienia zatrzymanego sędziego.

§ 3. W ciągu 7 dni od doręczenia uchwały, odmawiającej zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, służy władzy lub osobie, która wniosła o zezwolenie, oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu skarga do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

§ 4. Sądy dyscyplinarne wydają uchwały, przewidziane w niniejszym artykule, na posiedzeniu niejawnym, po wysłuchaniu rzecznika dyscyplinarnego.

R o z d z i a ł II.

Objęcie stanowiska.

Art. 57. § 1. Na stanowisko sędziego może być mianowany ten, kto:

- daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków sędziego w Polsce Ludowej;
- posiada obywatelstwo polskie i korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich;
- jest nieskazitelnego charakteru;
- ukończył studia prawnicze z przepisnymi egzaminami;
- odbył aplikację sądową.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może zwolnić poszczególne osoby od wymagań, wskazanych w § 1 pkt d) i e).

Art. 58. Od wymagania, wymienionego w art. 57 § 1 pod e), wolni są:

- profesorowie i docenci nauk prawnych na polskich uniwersytetach państwowych;

- b) adwokaci i stałi urzędnicy referendarscy Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;
 c) oficerowie wojskowi służby sprawiedliwości, którzy są lub byli sędziami albo prokuratorami lub podprokuratorami wojskowymi.

Art. 59. Nikt nie może zostać sędzią w tym sądzie, w którym jest już sędzią jego krewny do czwartego lub powinowaty do drugiego stopnia włącznie. W razie późniejszego powstania powinowactwa pomiędzy sędziami jednego sądu, ten, który zawarł związek małżeński tworzący powinowactwo, powinien być przeniesiony na inne równorzędne stanowisko.

Art. 60. Sędziów mianuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Sprawiedliwości, przedstawiony w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Art. 61. § 1. Stosunek służbowy zawiązuje się z chwilą doręczenia urzędowego zawiadomienia o mianowaniu.

§ 2. Sędzia powinien się zgłosić w celu objęcia stanowiska u kierownika właściwego sądu w ciągu dni czternastu od dnia otrzymania urzędowego zawiadomienia o mianowaniu, o ile władza nie oznaczyła terminu krótszego. Osoba, która przechodzi z innego stanowiska w służbie państwowej na stanowisko sędziowskie, powinna się zgłosić w ciągu dni czternastu od dnia zwolnienia od obowiązków poprzedniej służby.

§ 3. Nieusprawiedliwione niezgłoszenie się najpóźniej dnia czternastego po otrzymaniu zawiadomienia o mianowaniu lub po zwolnieniu od poprzedniej służby daje Ministrowi Sprawiedliwości prawo postawienia wniosku o unieważnienie nominacji.

Art. 62. Na sędziego, który bezpośrednio przedtem był w służbie państwowej, wszelkie prawa i obowiązki związane z jego stanowiskiem sędziowskim przechodzą z chwilą zwolnienia go od poprzedniej służby, w innych wypadkach — z chwilą objęcia stanowiska, o ile szczególne przepisy nie zawierają odmiennych postanowień.

Art. 63. § 1. Obejmując stanowisko sędziego (ławnik) składa wobec prezesa właściwego sądu ślubowanie według przepisanej roty.

§ 2. Sędzia, przechodzący z jednego stanowiska sędziowskiego na drugie, ponownego ślubowania nie składa.

Art. 64. § 1. Prezes właściwego sądu prowadzi dla każdego sędziego osobny wykaz służbowy, zawierający istotne dane dotyczące jego stosunków osobistych i służbowych.

§ 2. Sposób prowadzenia tych wykazów określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

R o z d z i a ł III.

Zmiana stanowiska.

Art. 65. § 1. Mianowanie sędziego na inne stanowisko lub przeniesienie go na inne miejsce służbowe może nastąpić tylko za jego zgodą.

§ 2. Przepis ten nie dotyczy wypadków przeniesienia:

- z powodu zwinienia stanowiska, wywołanego postanowioną w drodze ustawy zmianą ustroju sądownictwa, lub zniesienia danego sądu;
- z powodu powstałego powinowactwa pomiędzy sędzią danego sądu;

- dla dobra wymiaru sprawiedliwości lub powagi stanowiska sędziowskiego na podstawie orzeczenia sądu wyższego, powziętego w składzie trzech sędziów tegoż sądu na posiedzeniu niejawnym na wniosek prezesa sądu właściwego, a w stosunku do prezesa — na wniosek prezesa sądu wyższego, po wysłuchaniu zainteresowanego sędziego, jeżeli na wezwanie się stawi;
- w drodze dyscyplinarnej.

§ 3. Przeniesienie sędziego w wypadkach objętych niniejszym artykułem zarządza Minister Sprawiedliwości.

Art. 66. Przeniesienie stałe lub czasowe siedziby sądu powoduje tym samym zmianę miejsca służbowego sędziów tegoż sądu.

Art. 67. W razie przeniesienia sędziego do innej miejscowości, należy mu się zwrot kosztów przeniesienia z wyjątkiem wypadku, gdy przeniesienie sędziego nastąpiło w drodze wyroku dyscyplinarnego.

Art. 68. § 1. Delegować sędziego za jego zgodą do zastępczego pełnienia w innym sądzie obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych albo do czynności w Ministerstwie Sprawiedliwości może tylko Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego nawet bez jego zgody, jednakże na czas nie dłuższy niż trzy miesiące w ciągu roku.

§ 3. Jeżeli chodzi o czynności sędziowskie w okręgu tego samego sądu wojewódzkiego, prawo wymienione w § 2 służy także prezesowi sądu wojewódzkiego, jednakże na czas nie dłuższy niż miesiąc w ciągu roku.

§ 4. Łączny czas delegacji, zarządzonych na zasadzie §§ 2 i 3, nie może przekraczać trzech miesięcy w ciągu roku.

Art. 69. W razie powołania sędziego do czasowej służby wojskowej, przywiązane do jego stanowiska prawa i obowiązki służbowe pozostają w czasie trwania tej służby w zawieszeniu. Sędzia zatrzymuje jednak swoje stanowisko, a czas służby wojskowej wlicza się całkowicie do jego służby cywilnej czynnej. Należyne w tym czasie uposażenia określają osobne przepisy.

Art. 70. Sędzia ma prawo przejść w stan spoczynku na własne żądanie:

- bez względu na wiek, jeżeli z powodu ułomności cielesnej albo z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolny do służby;
- bez względu na zdolność do służby, gdy przekroczył sześćdziesiąt lat życia;
- gdy uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego i ukończył pięćdziesiąt pięć lat życia.

Art. 71. Sędzia może być przeniesiony w stan spoczynku z urzędu:

- gdy z powodu choroby lub zwolnienia od zajęć dla poratowania zdrowia nie pełnił służby dłużej niż rok; za przerwę uważane będą tylko te okresy czynnej służby, które wynoszą co najmniej połowę czasu, spędzonego poprzednio poza służbą z powyższych powodów;
- gdy z powodu ułomności cielesnej albo z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolny do służby;
- w interesie wymiaru sprawiedliwości na podstawie orzeczenia sądu wyższego, powziętego

w składzie trzech sędziów tegoż sądu na posiedzeniu niejawnym na wniosek prezesa sądu właściwego, a w stosunku do prezesa — na wniosek prezesa sądu wyższego, po wysłuchaniu zainteresowanego sędziego, jeżeli na wezwanie się stawi.

Art. 72. Władzą naczelną w stosunku do sędziów, w rozumieniu art. 26 i nast. ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, jest Minister Sprawiedliwości.

R o z d z i a ł IV.

Zrzeczenie się stanowiska.

Art. 73. § 1. Sędzia może zrzec się zajmowanego stanowiska bez podania powodów, jednak opuścić stanowisko może dopiero po otrzymaniu urzędowego zawiadomienia o zwolnieniu go przez Ministra Sprawiedliwości.

§ 2. Odmowa zwolnienia może tylko wówczas nastąpić, jeżeli sędzia pozostaje pod sądem dyscyplinarnym lub karnym albo jeżeli nie dopełnił zaległych zobowiązań służbowych.

Art. 74. Zrzeczenie się stanowiska sędziego obejmuje też zrzeczenie się wszelkich praw, wynikających ze stosunku służbowego.

R o z d z i a ł V.

Prawa.

Art. 75. Sędziowie korzystają z praw służących pracownikom państwowym, o ile niniejsze prawo inaczey nie stanowi.

R o z d z i a ł VI.

Obowiązki.

Art. 76. Sędzia (ławnik) obowiązany jest wiernie służyć Polsce Ludowej, przestrzegać zasad praworządności ludowej, sprawiedliwość wymierzać bezstronnie, zgodnie z interesem Państwa Ludowego, obowiązki swe wypełniać sumiennie i gorliwie, dochować tajemnicy służbowej oraz stale podnosić poziom swego uświadczenia społecznego i wiedzy zawodowej.

Art. 77. § 1. Sędzia obowiązany jest zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których poza jawną rozprawą sądową powziął wiadomość ze względu na swoje stanowisko sędziowskie.

§ 2. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy sędzia składa zeznanie jako świadek przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru Państwa albo takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości.

§ 3. Od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić sędziego tylko Minister Sprawiedliwości.

§ 4. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po opuszczeniu służby.

Art. 78. Sędzia powinien w służbie i poza służbą strzec powagi sądu i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności sędziego. Nie wolno mu brać udziału w takich wystąpieniach, które mogłyby osłabiać

zaufanie do jego bezstronności albo wierności względem ustroju lub władz demokratycznych Państwa Polskiego.

Art. 79. Jeżeli sędzia nie może pełnić swych obowiązków z powodu choroby lub innej uzasadnionej przyczyny, powinien o tym niezwłocznie zawiadomić kierownika sądu, a na jego żądanie złożyć odpowiednie dowody lub wyjaśnienia.

Art. 80. § 1. Sędzia powinien mieszkać w siedzibie sądu.

§ 2. Na wyjątek od powyższej zasady może wyrazić zgodę Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, jeżeli chodzi o sędziów tego Sądu, co do innych zaś sędziów — prezes właściwego sądu wojewódzkiego.

Art. 81. Sędziemu nie wolno obok piastowanego stanowiska sędziowskiego zajmować żadnego urzędu państwowego, z wyjątkiem stanowisk: wykładowcy i pracownika nauki, jeżeli zajmowanie takiego stanowiska nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziowskich.

Art. 82. § 1. Sędziemu nie wolno oddawać się zajęciom ubocznym, które by przeszkadzały w pełnieniu jego obowiązków sędziowskich albo mogły uchybiać jego godności lub zachwiać zaufanie do jego bezstronności.

§ 2. Prezes sądu może zezwolić sędziemu na branie udziału we władzach spółdzielni.

Art. 83. § 1. O zamiarze oddania się zajęciu ubocznemu sędzia powinien niezwłocznie zawiadomić prezesa właściwego sądu. Jeżeli prezes uważa, że dane zajęcie uboczne podpada pod zakaz art. 81 lub 82, sprawę rozstrzyga Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Prezes sądu wojewódzkiego lub powiatowego powinien zawiadomić o swoim zamiarze oddania się zajęciu ubocznemu Ministra Sprawiedliwości, który może odmówić zgody na to zajęcie.

Art. 84. § 1. Sędzia powinien wnosić w drodze służbowej wszelkie żądania, przedstawienia i zażalenia w sprawach osobistych, związanych z jego stanowiskiem.

§ 2. W żadnym razie sędzia nie powinien w takich sprawach zwracać się do instytucji i osób postronnych ani też podawać tych spraw do wiadomości publicznej.

Art. 85. § 1. Sędziowie przy rozprawach używają togi i biretu, jako stroju urzędowego.

§ 2. Szczegóły tego stroju, tudzież strój lub odznaki sędziów przy czynnościach urzędowych poza rozprawą określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

R o z d z i a ł VII.

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Art. 86. § 1. Za przewinienia służbowe i uchybienia godności urzędu sędziowie ulegają karze dyscyplinarnej.

§ 2. Sędzia odpowiada także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska sędziowskiego, jeżeli przez nie uchybił obowiązkom piastowanego wówczas urzędu państwowego lub okazał się niegodnym stanowiska sędziowskiego.

Art. 87. Kary dyscyplinarne są następujące:

- a) upomnienie;
- b) nagana;
- c) przeniesienie na inne miejsce służbowe na koszt skazanego;

- d) usunięcie ze stanowiska prezesa lub wiceprezesa sądu;
- e) przeniesienie w stan spoczynku;
- f) wydalenie ze służby sędziowskiej.

Art. 88. Kara nagany pociąga za sobą wstrzymanie posunięcia do wyższego uposażenia przez trzy lata.

Art. 89. Usunięcie ze stanowiska prezesa lub wiceprezesa sądu pociąga za sobą przeniesienie skazanego na koszt własny na stanowisko sędziego sądu równorzędnego, z utratą dodatków połączonych z jego dotychczasowym stanowiskiem.

Art. 90. Z karą przeniesienia w stan spoczynku sąd łączy zmniejszenie uposażenia emerytalnego najwyżej o pięćdziesiąt procent. W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie sąd może zastosować karę przeniesienia w stan spoczynku bez zmniejszenia uposażenia.

Art. 91. § 1. Skazanie na wydalenie pociąga za sobą utratę tytułu sędziowskiego i wszelkich praw ze stosunku służbowego wynikających.

§ 2. Sąd może jednak w drodze wyjątku przedstawić Ministrowi Sprawiedliwości wniosek o przyznanie rodzinie skazanego zasiłku na zasadach, wskazanych w art. 23 punkt 2 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Art. 92. § 1. Sędziego, będącego w stanie spoczynku, można pociągnąć do odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienia dyscyplinarne popełnione zarówno w czasie służby czynnej jak i w stanie spoczynku.

§ 2. W tym wypadku mogą być orzeczone kary następujące:

- a) upomnienie;
- b) nagana;
- c) zmniejszenie uposażenia emerytalnego najwyżej o dwadzieścia pięć procent;
- d) pozbawienie prawa używania tytułu sędziego z pozbawieniem lub ze zmniejszeniem uposażenia emerytalnego najmniej o dwadzieścia pięć procent, w razie pozbawienia uposażenia ma zastosowanie przepis art. 91 § 2.

Art. 93. § 1. Jeżeli od chwili przewinienia do chwili wszczęcia postępowania dyscyplinarnego upłynęło pięć lat, postępowanie dyscyplinarne nie może być wszczęte, a w razie wszczęcia — należy je umorzyć.

§ 2. Jeżeli jednak czyn zawiera znamiona przestępstwa karnego, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej, niż przedawnienie karne.

Art. 94. § 1. Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych powołane są sądy następujące:

- a) sąd dyscyplinarny okręgu wojewódzkiego, orzekający w pierwszej instancji w składzie trzech sędziów wojewódzkich w sprawach przeciw sędziom, zajmującym stanowiska w sądach powiatowych danego okręgu wojewódzkiego;
- b) sąd dyscyplinarny wyższy, orzekający w pierwszej instancji w składzie trzech sędziów Sądu Najwyższego w sprawach przeciw sędziom, zajmującym stanowiska w sądach wojewódzkich i w Sądzie Najwyższym, tudzież w drugiej instancji w sprawach rozpoznanych przez sąd dyscyplinarny okręgu wojewódzkiego;

- c) Najwyższy Sąd Dyscyplinarny, orzekający w drugiej instancji w składzie pięciu sędziów Sądu Najwyższego w sprawach rozpoznanych w pierwszej instancji przez sąd dyscyplinarny wyższy.

§ 2. Właściwość sądu określa stanowisko sędziego, zajmowane w chwili wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, choćby obwiniony po wdrożeniu postępowania dyscyplinarnego objął stanowisko uzasadniające właściwość innego sądu. Właściwość sądu dla sędziego w stanie spoczynku określa stanowisko sędziego zajmowane w chwili przejścia w stan spoczynku.

§ 3. Spory o właściwość rozstrzyga Najwyższy Sąd Dyscyplinarny na posiedzeniu niejawnym.

Art. 95. § 1. Przewodniczącym sądu dyscyplinarnego okręgu wojewódzkiego jest prezes sądu wojewódzkiego.

§ 2. Członków sądu dyscyplinarnego w liczbie dziewięciu sędziów, w tym trzech zastępców przewodniczącego, wybiera zgromadzenie ogólne sądu wojewódzkiego.

Art. 96. § 1. Przewodniczącym sądu dyscyplinarnego wyższego jest Prezes Sądu Najwyższego.

§ 2. Członków sądu dyscyplinarnego wyższego w liczbie dziewięciu, w tym trzech zastępców przewodniczącego, wybiera zgromadzenie ogólne Sądu Najwyższego.

Art. 97. § 1. Przewodniczącym Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

§ 2. Członków Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego w liczbie dziesięciu, w tym zastępcę przewodniczącego, wybiera zgromadzenie ogólne Sądu Najwyższego.

Art. 98. § 1. Członków sądów dyscyplinarnych wybiera zgromadzenie ogólne przed końcem każdego roku na rok następny. W razie potrzeby uzupełnienie składu może nastąpić w ciągu roku.

§ 2. Skład sądu dla poszczególnej sprawy wyznacza przewodniczący sądu dyscyplinarnego.

Art. 99. Orzeczenia sądu, zapadają większością głosów. Przewodniczący głosuje ostatni.

Art. 100. § 1. Przed powzięciem jakiegokolwiek orzeczenia sąd wysłucha wniosków rzecznika dyscyplinarnego.

§ 2. Rzecznikiem dyscyplinarnym w sądzie dyscyplinarnym jest sędzia, wyznaczony przez Ministra Sprawiedliwości.

Art. 101. Posiedzenia sądu odbywają się w obecności protokolanta, którym w sądzie dyscyplinarnym okręgu wojewódzkiego powinien być wyznaczony przez prezesa sądu wojewódzkiego sędzia lub aplikant w sądzie zaś dyscyplinarnym wyższym i w Najwyższym Sądzie Dyscyplinarnym — członek Biura Orzecnictwa wyznaczony przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Art. 102. Obwiniony może przybrać obrońcę spośród sędziów.

Art. 103. § 1. Postępowanie dyscyplinarne jest tajne.

§ 2. Podczas rozprawy, prócz osób biorących udział w sprawie, mogą być obecni dwaj mężowie zaufania, wybrani przez obwinionego lub obwinionych spośród sędziów.

§ 3. Orzeczenia dyscyplinarne można podawać do wiadomości publicznej jedynie po ich uprawomocnie-

niu się, na podstawie uchwały sądu dyscyplinarnego, za zezwoleniem Ministra Sprawiedliwości.

Art. 104. § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego władza nadzorcza przedstawia sądowi dyscyplinarnemu, po wstępnym wyjaśnieniu okoliczności koniecznych do ustalenia znamion przewinienia, przy czym obwinionemu należy dać możliwość złożenia wyjaśnień.

§ 2. Właściwy sąd dyscyplinarny na posiedzeniu niejawnym rozpoznaje wniosek i w razie uwzględnienia go wydaje uchwałę, którą wszczyna postępowanie dyscyplinarne. W uchwale należy dokładnie oznaczyć zarzuty, mające być przedmiotem postępowania.

§ 3. Sąd może, przed powzięciem uchwały o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, zarządzić wyświetlenie stanu sprawy za pośrednictwem wyznaczonego sędziego albo właściwego kierownika sądu.

§ 4. Przeciw uchwale, oddalającej wniosek o wszczęcie postępowania, rzecznikowi dyscyplinarnemu służy w ciągu siedmiu dni od dnia doręczenia skarga do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji, który rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym.

Art. 105. Wszczynając postępowanie dyscyplinarne, sąd może zarządzić od razu rozprawę lub polecić przeprowadzenie śledztwa.

Art. 106. Sędzia wyznaczony do przeprowadzenia śledztwa bada okoliczności sprawy i zbiera dowody; świadków i biegłych w razie potrzeby przesłuchuje po odebraniu przyrzeczenia.

Art. 107. Sędzia wyznaczony do przeprowadzenia śledztwa może rozciągnąć badanie na zarzuty nie wyszczególnione w uchwale, wszczynającej postępowanie dyscyplinarne.

Art. 108. Na żądanie sędziego, wyznaczonego do przeprowadzenia śledztwa, sądy oraz inne władze państwowe obowiązane są udzielać pomocy.

Art. 109. § 1. Po ukończeniu śledztwa, sędzia wyznaczony przesyła akta rzecznikowi dyscyplinarnemu w celu przedstawienia wniosku. Przed odesłaniem sędzia powinien dać obwinionemu lub jego obrońcy możliwość przejrzenia akt i poczynienia wyciągów.

§ 2. Rzecznik i obwiniony mogą składać wnioski o uzupełnienie śledztwa.

Art. 110. Sąd dyscyplinarny, po otrzymaniu wniosku rzecznika dyscyplinarnego, na posiedzeniu niejawnym:

- a) zarządza, w miarę potrzeby, uzupełnienie śledztwa;
- b) zarządza wyznaczenie rozprawy i rozstrzyga o potrzebie wezwania świadków i biegłych;
- c) wydaje wyrok skazujący, jeżeli wymierza tylko karę upomnienia;
- d) umarza postępowanie dyscyplinarne.

Art. 111. § 1. W uchwale zarządzającej wyznaczenie rozprawy sąd oznacza dokładnie zarzuty, mające stanowić jej przedmiot.

§ 2. Odpis uchwały doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu i obwinionemu.

Art. 112. § 1. W razie skazania bez rozprawy na karę upomnienia, odpis wyroku z uzasadnieniem doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu i obwinionemu, którzy mogą w ciągu siedmiu dni od daty doręczenia żądać przeprowadzenia rozprawy.

§ 2. W razie takiego żądania, wyrok poprzedni uważa się za niebyły.

Art. 113. § 1. Odpis uchwały, umarzającej postępowanie dyscyplinarne, wraz z uzasadnieniem doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu, któremu służy skarga w ciągu dni siedmiu od daty doręczenia. Skargę rozstrzyga sąd dyscyplinarny drugiej instancji na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Po uprawomocnieniu się uchwały doręcza się jej odpis obwinionemu.

Art. 114. § 1. Przewodniczący wyznacza dzień rozprawy i zawiadamia o nim rzecznika dyscyplinarnego, obwinionego i obrońcę oraz wzywa powołanych do rozprawy świadków i biegłych.

§ 2. Nie usprawiedliwione niestawiennictwo obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

Art. 115. Wnioski rzecznika dyscyplinarnego i obwinionego w przedmiocie dowodów, przedstawione przed rozprawą, sąd rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym.

Art. 116. § 1. Rozprawę rozpoczyna odczytanie uchwały zarządzającej jej wyznaczenie, po czym następuje przesłuchanie obwinionego. Akta dochodzeń i śledztwa można odczytać, według uznania sądu, w całości lub w części. Sąd zarządzi bezpośrednio przeprowadzenie dowodów, jakich dostarczyły dochodzenia i śledztwo lub które dopuszczono później, jeżeli to uzna za potrzebne.

§ 2. Rozprawę kończą przemówienia rzecznika dyscyplinarnego i obrońcy, po czym obwinionemu służy głos ostatni.

Art. 117. Jeżeli w toku rozprawy ujawni się nowe przewinienie, sąd może wydać co do niego wyrok tylko za zgodą rzecznika dyscyplinarnego i obwinionego lub jego obrońcy. W braku zgody należy wszcząć osobne postępowanie.

Art. 118. W naradzie i głosowaniu uczestniczą wyłącznie sędziowie orzekający.

Art. 119. § 1. Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi w razie wyroku skazującego obwiniony, w innych wypadkach — Skarb Państwa.

§ 2. Sąd ma prawo, uwzględniając sposób obrony obwinionego i jego stosunki majątkowe, zwolnić go od zwrotu całości lub części kosztów.

Art. 120. § 1. Sąd opiera wyrok na dowodach ujawnionych w toku rozprawy.

§ 2. Sentencję wyroku, sporządzoną bezpośrednio po głosowaniu, podpisują wszyscy sędziowie, po czym przewodniczący ją ogłasza.

§ 3. Wyrok z uzasadnieniem należy sporządzić w ciągu siedmiu dni i niezwłocznie doręczyć rzecznikowi dyscyplinarnemu i obwinionemu.

Art. 121. Z przebiegu rozprawy sporządza się protokół, który zawiera wymienienie składu sądu i osób obecnych na rozprawie oraz przedstawienie przebiegu rozprawy z podaniem treści zeznań świadków i opinii biegłych. Protokół podpisują przewodniczący i protokolant.

Art. 122. § 1. Od wyroku sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji służy obwinionemu odwołanie, jeżeli go skazano na karę przewidzianą w art. 87 pod lit c) — f), rzecznikowi zaś dyscyplinarnemu, jeżeli wnosił o wy-

mierzenie kary przewidzianej w art. 87 pod lit. c) — f), a sąd obwinionego uniewinnił lub skazał na karę łagodniejszą od żądanej.

§ 2. Odwołanie składa się w sądzie, który rozpoznał sprawę w pierwszej instancji, w ciągu siedmiu dni od daty doręczenia wyroku.

Art. 123. § 1. Sąd odwoławczy na posiedzeniu niejawnym:

- a) odrzuca odwołanie, jako niedopuszczalne, spóźnione lub nie podpisane przez osobę uprawnioną, albo
- b) zarządza wyznaczenie rozprawy odwoławczej.

§ 2. Do postępowania odwoławczego mają odpowiednie zastosowanie przepisy o postępowaniu w pierwszej instancji. Sąd odwoławczy może zlecić uzupełnienie materiału dowodowego przez sędziego, którego wyznaczy sąd dyscyplinarny pierwszej instancji.

Art. 124. § 1. W razie śmierci obwinionego przed uprawomocnieniem się wyroku, sąd umarza postępowanie.

§ 2. Jeżeli obwiniony w toku postępowania występuje ze służby sędziowskiej, postępowanie dyscyplinarne toczy się dalej, przy czym w razie, gdy obwiniony przechodzi do innej służby państwowej, adwokatury lub notariatu, sąd przesyła wyrok jego zwierzchności.

Art. 125. § 1. Po uprawomocnieniu się wyroku, przewodniczący sądu pierwszej instancji przesyła odpis wyroku z uzasadnieniem Ministrowi Sprawiedliwości, nadto — właściwemu prezesowi sądu wojewódzkiego, a o ile chodzi o sędziów Sądu Najwyższego — Pierwszemu Prezesowi.

§ 2. Wykonanie wyroku należy do Ministra Sprawiedliwości, a co do kar wymienionych w art. 87 pod lit. a) oraz b) i w art. 92 § 2 pod lit. a) oraz b) — do prezesa sądu wojewódzkiego lub Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Art. 126. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego może nastąpić na wniosek właściwej władzy nadzorczej, jeżeli umoczenie sprawy albo wydanie wyroku nastąpiło wskutek przestępstwa karnego, albo jeżeli w ciągu pięciu lat od umorzenia lub wyroku wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogą uzasadnić skazanie lub wymierzenie kary surowszej.

Art. 127. § 1. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na korzyść skazanego może nastąpić nawet po jego śmierci, jeżeli wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogą uzasadnić uniewinnienie lub wymierzenie kary łagodniejszej.

§ 2. W razie śmierci skazanego, wnioski o wznowienie przedstawiać mogą: małżonek skazanego, jego krewni w linii prostej oraz rzecznik dyscyplinarny.

Art. 128. § 1. Wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego składa się do sądu, który rozpoznał sprawę w pierwszej instancji, najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od chwili powzięcia przez uprawnionego do wniosku wiadomości o okolicznościach wymienionych w art. 126 lub 127.

§ 2. Sąd rozpoznaje wniosek na posiedzeniu niejawnym, po zażądaniu pisemnego oświadczenia strony przeciwnej i przeprowadzeniu w razie potrzeby śledztwa.

§ 3. Uchwały w przedmiocie wznowienia ulegają zaskarżeniu w ciągu siedmiu dni od doręczenia. Sąd

dyscyplinarny drugiej instancji rozstrzyga skargę na posiedzeniu niejawnym.

§ 4. Wznawiając postępowanie, sąd może zarządzić wstrzymanie wykonania wyroku.

Art. 129. Jeżeli dopuszczono wznowienie na korzyść skazanego, w nowym wyroku nie można wymierzyć kary surowszej.

Art. 130. Jeżeli nowy wyrok jest korzystniejszy dla obwinionego, Skarb Państwa zwraca to, co obwiniony lub uprawnieni do zaopatrzenia członkowie jego rodziny stracili z uposażenia lub zaopatrzenia wskutek poprzedniego skazania, a stosownie do uznania sądu, również kosztą poprzedniego postępowania dyscyplinarnego.

Art. 131. Jeżeli przewinienie zawiera cechy przestępstwa karnego, sąd wydaje uchwałę w myśl art. 56, co nie wstrzymuje toku postępowania dyscyplinarnego.

Art. 132. § 1. Po prawomocnym zakończeniu postępowania karnego przeciw sędziemu, sąd karny przesyła akta właściwemu sądowi dyscyplinarnemu pierwszej instancji. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne nie było wszczęte, sąd dyscyplinarny poweźmie uchwałę, czy należy je wszcząć, choćby sąd karny wydał wyrok uniewinniający; przepis art. 104 § 4 ma tu zastosowanie.

§ 2. Jeżeli przeciw sędziemu zapadł prawomocny wyrok karny, pociągający za sobą w myśl ustawy utratę stanowiska, sąd dyscyplinarny zawiadamia o tym Ministra Sprawiedliwości, który zarządza wydalenie skazanego ze służby, chociażby już wykonano wyrok dyscyplinarny skazujący na karę łagodniejszą niż wydalenie, a jeżeli w wykonaniu wyroku dyscyplinarnego przeniesiono już skazanego w stan spoczynku, Minister Sprawiedliwości zarządza pozbawienie go prawa używania tytułu sędziowskiego z pozbawieniem uposażenia emerytalnego.

§ 3. Przepisy art. 91 mają i w tym wypadku zastosowanie. Wniosek na zasadzie art. 91 § 2 może przedstawić sąd dyscyplinarny, który zawiadamia Ministra Sprawiedliwości o wyroku karnym.

Art. 133. § 1. Odpis prawomocnego wyroku skazującego na karę dyscyplinarną dołącza się do akt osobowych i zamieszcza o nim wzmiankę w wykazie służbowym.

§ 2. Po upływie pięciu lat od daty uprawomocnienia się wyroku dyscyplinarnego, orzekającego kary przewidziane w art. 87 pod a)—d), Minister Sprawiedliwości na wniosek skazanego zarządza sporządzenie nowego wykazu służbowego z opuszczeniem wzmianki o wyroku dyscyplinarnym, jeżeli w ciągu tego okresu nie było innego wyroku skazującego.

Art. 134. § 1. Jeżeli miejsce pobytu obwinionego jest nieznane i nie da się bez szczególnych trudności ustalić, wszelkie pisma doręcza się jego obrońcy, którego w razie potrzeby wyznaczyć należy z urzędu.

§ 2. W razie wyroku skazującego, zapadłego w warunkach § 1, obwiniony może w ciągu miesiąca od daty, kiedy się o nim dowiedział, zażądać wznowienia postępowania, choćby nie zachodziły warunki wymienione w art. 127.

§ 3. Przepis art. 127 § 2 ma odpowiednie zastosowanie.

Art. 135. Podanie wysłane pocztą lub telegraficznie uważa się za wniesione w dniu oddania w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym.

Art. 136. § 1. Sąd dyscyplinarny drugiej instancji na posiedzeniu niejawnym może na prośbę obwinionego przywrócić termin chybiony.

§ 2. Wniosek o przywrócenie terminu składa się wraz z odwołaniem lub skargą do sądu pierwszej instancji w ciągu siedmiu dni po ustaniu przeszkody.

Art. 137. Pisma dotyczące postępowania dyscyplinarnego są wolne od wszelkich opłat.

Art. 138. O ile przepisy rozdziału niniejszego nie zawierają odmiennych postanowień, mają odpowiednie zastosowanie przepisy kodeksu postępowania karnego.

R o z d z i a ł VIII.

Zawieszenie w czynnościach służbowych.

Art. 139. Sąd dyscyplinarny pierwszej instancji na posiedzeniu niejawnym może zawiesić w czynnościach służbowych sędziego:

- a) przeciw któremu wszczęto postępowanie karne lub dyscyplinarne;
- b) przeciw któremu wszczęto postępowanie sądowe o ubezwłasnowolnienie.

Art. 140. § 1. Jeżeli sędziego zaaresztowano z powodu schwywania na gorącym uczynku albo jeżeli ze względu na rodzaj czynu sędziego powaga sądu lub istotne interesy służby wymagają natychmiastowego usunięcia go od wykonywania obowiązków służbowych, władza nadzorcza może zarządzić natychmiastową przerwę w czynnościach służbowych sędziego aż do postanowienia sądu dyscyplinarnego.

§ 2. O zarządzeniu tym należy jednocześnie zawiadomić sąd dyscyplinarny pierwszej instancji, który powinien niezwłocznie wydać uchwałę w przedmiocie zawieszenia sędziego w czynnościach służbowych.

Art. 141. § 1. Podczas zawieszenia sędzia nie może uzyskać wyższej grupy uposażenia.

§ 2. Na czas trwania zawieszenia z powodu postępowania karnego lub dyscyplinarnego, sąd dyscyplinarny może ograniczyć uposażenie sędziego, nie więcej jednak niż do połowy.

Art. 142. Zawieszenie ustaje samo przez się z chwilą prawomocnego ukończenia postępowania dyscyplinarnego, jeżeli sąd dyscyplinarny nie uchyli go wcześniej.

Art. 143. Uchwały w przedmiocie zawieszenia ulegają zaskarżeniu w ciągu siedmiu dni od doręczenia; skarga nie wstrzymuje wykonania. Skargę rozstrzyga sąd dyscyplinarny drugiej instancji na posiedzeniu niejawnym.

Art. 144. § 1. W razie umorzenia postępowania, wydania wyroku uniewinniającego albo skazania na upomnienie sędziemu zwraca się zatrzymaną część uposażenia.

§ 2. W razie skazania na wydalenie ze służby sędziowskiej lub na przeniesienie w stan spoczynku zatrzymana część uposażenia przechodzi na rzecz Skarbu Państwa. W innych wypadkach sąd stanowi w wyroku, czy zatrzymana część uposażenia ma być sędziemu zwrócona (§ 1), czy też przechodzi na rzecz Skarbu Państwa.

§ 3. W wypadku przeniesienia w stan spoczynku okresu zawieszenia nie wlicza się do czasu służby.

R o z d z i a ł IX.

Przepis ogólny.

Art. 145. W przepisach działu niniejszego przez wyrażenie ogólne: „sędzia“ rozumie się także prezesów i innych sędziów zajmujących stanowiska kierowników; przez wyrażenie: „właściwy sąd“ — ten sąd, do którego sędzia należy. Przez „sąd wyższy“ rozumie się, w stosunku do sędziów wojewódzkich lub Sądu Najwyższego — Sąd Najwyższy, a w innych wypadkach — sąd wojewódzki.

DZIAŁ III.

Aplikanci sądowi.

Art. 146. Aplikantów sądowych mianuje i zwalnia Minister Sprawiedliwości.

Art. 147. § 1. Aplikantem może być mianowany ten, kto odpowiada wymaganiom, wymienionym w art. 57 § 1 pkt a)—d).

§ 2. Minister Sprawiedliwości może zezwolić na odbycie aplikacji w całości lub częściowo w czasie studiów prawniczych.

Art. 148. Aplikacja sądowa polega na zaznajomieniu się z czynnościami sędziego i sekretariatów sądowych.

Art. 149. Aplikacja sądowa trwa od trzech miesięcy do roku. W tych granicach okres aplikacji oznacza w każdym przypadku Minister Sprawiedliwości.

Art. 150. § 1. Aplikanta, który ukończył aplikację, Minister Sprawiedliwości może mianować asesorem sądowym.

§ 2. Prezes sądu wojewódzkiego może powierzyć asesorowi sądowemu na określony czas pełnienie czynności sędziowskich.

§ 3. Okres pracy w charakterze asesora sądowego nie może trwać dłużej, niż sześć miesięcy.

Art. 151. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia określi organizację aplikacji sądowej i czynności asesorów, prawa i obowiązki aplikantów i asesorów oraz ich odpowiedzialność dyscyplinarną.

DZIAŁ IV.

Sekretariaty, komornicy i inni pracownicy sądowi.

Art. 152. Sekretariaty sądów składają się z sekretarzy sądowych, urzędników kancelaryjnych i innych funkcjonariuszów.

Art. 153. § 1. W sądach powiatowych urzędują komornicy do pełnienia czynności egzekucyjnych i innych, wskazanych w ustawach.

§ 2. W sądach są czynni woźni sądowi.

Art. 154. § 1. Sekretarzem sądowym lub komornikiem może być mianowany każdy, kto odpowiada warunkom wymagany dla objęcia urzędów państwowych, odbył służbę przygotowawczą i złożył przepisany egzamin.

§ 2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi szczególne warunki dopuszczenia do służby, poza warunkami ogólnymi przewidzianymi w przepisach o państwowej służbie cywilnej, zakres egzaminu, skutki niezłożenia egzaminu w ciągu pewnego czasu po ukończeniu służby przygotowawczej, władze mianujące i tryb mianowania, wreszcie co do komorników — także ich prawa i obowiązki oraz odpowiedzialność dyscyplinarną.

§ 3. Od odbycia służby przygotowawczej i złożenia egzaminu wolni są aplikanci sądowi.

Art. 155. § 1. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi ustrój i zakres działania sekretariatów sądowych oraz innych urzędów administracji sądowej (rachuby, depozytów sądowych itd.), tudzież warunki szczególne przyjęcia urzędników kancelaryjnych i innych funkcjonariuszów, poza ogólnymi warunkami przewidzianymi w przepisach o państwowej służbie cywilnej.

§ 2. W wypadkach określonych ustawami sekretarze spełniają samoistnie niektóre czynności sędziowskie. Jeżeli strona nie poprzestaje na rozstrzygnięciu sekretarza, orzeknie sędzia lub sąd, do którego sekretarz należy.

§ 3. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi strój urzędowy lub odznaki urzędników, komorników i innych funkcjonariuszów sądowych przy czynnościach urzędowych.

Art. 156. O ile ustawy inaczej nie stanowią, mają zastosowanie do sekretarzy, urzędników kancelaryjnych i innych funkcjonariuszów sądowych tudzież do komorników i woźnych sądowych przepisy dotyczące funkcjonariuszów państwowych.

Art. 157. Przy sądach mogą być ustanowieni biegli sądowi i tłumacze przysięgli. Bliższe w tym względzie postanowienia wyda Minister Sprawiedliwości.

DZIAŁ V.

Przepisy końcowe.

Art. 158. Z dniem wejścia w życie niniejszego prawa tracą moc wszystkie przepisy dotychczasowe, dotyczące przedmiotów unormowanych w tym prawie.

Art. 159. § 1. Ławnicy wybrani na zasadzie art. 7 § 2 mogą również uczestniczyć w składzie sądów wojskowych przy rozpoznawaniu spraw osób cywilnych o przestępstwa, dla których z mocy przepisów prawa przewidziana jest właściwość sądów wojskowych, przy czym przewodniczącym składu sądu sącego jest sędzia wojskowy.

§ 2. Przepisy art. 7 i przepisy, wydane na podstawie tego artykułu, stosuje się odpowiednio do ławników cywilnych w sądach wojskowych.

Art. 160. Przepis art. 65 § 1 nie będzie stosowany w czasie trwania mocy obowiązującej dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 4 listopada 1944 r. o upoważnieniu do tworzenia sądów i zmiany ich okręgów, a ponadto do przenoszenia sędziów na inne miejsce służbowe (Dz. U. R. P. Nr 11, poz. 58) i dekretu z dnia 14 maja 1946 r. o tymczasowym unormowaniu stosunku służbowego funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. z 1946 r. Nr 22, poz. 139, z 1947 r. Nr 65, poz. 382 i z 1948 r. Nr 50, poz. 382).

Art. 161. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.